

YMPÄRISTÖVALIOKUNNAN LAUSUNTO 48/2006 vp

Valtioneuvoston selonteko elintarviketurvallisuudesta

Maa- ja metsätalousvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 20 päivänä lokakuuta 2006 lähettäessään valtioneuvoston selonteon elintarviketurvallisuudesta (VNS 7/2006 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi maa- ja metsätalousvaliokuntaan samalla määrännyt, että ympäristövaliokunnan on annettava asiasta lausunto maa- ja metsätalousvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- maatalousneuvos Kirsi Heinonen, maa- ja metsätalousministeriö

- kaupallinen neuvos Leena Mannonen, kauppa- ja teollisuusministeriö
- neuvotteleva virkamies Kimmo Pitkänen, sosiaali- ja terveysministeriö
- erikoissuunnittelija Riitta Jalkanen, Kuluttajavirasto
- ympäristöterveyspäälikkö Merja Vuori, Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus STTV
- ylitarkastaja, FT Marja Ruohonen-Lehto ja ylitarkastaja, FT Kirsi Törmäkangas, Suomen ympäristökeskus
- puheenjohtaja Hannes Tuohiniitty, Kansalaisten Bioturvayhdistys.

VALTIONEUVOSTON SELONTEKO

Suomen elintarviketurvallisuuden taso on kansainvälisesti vertailtuna hyvä. Turvallisuuden keskeisistä vaatimuksista säädetään lainsäädännöllä, sen lisäksi elinkeinolla on omia laatu- ja turvallisuusjärjestelmiä. Kansallisen elintarviketurvallisuustyön tavoitteita ei ole aiemmin kirjattu laajasti poliittisella tasolla käsiteltävään selontekoon. Elintarviketurvallisuus on varmistettava yhä nopeammin kansainvälistyvässä tilanteessa. Elintarvikekauppa kasvaa, kuluttajien odotukset muuttuvat, ja epidemiat voivat levitä entistä helpommin maailmalla. Elintarvikekaupan helpottamiseksi on luotu järjestelmiä, joilla pyritään yhdenmukaistamaan laatuun ja turvalli-

suuteen liittyviä kansallisia normeja. Suomea sitovat sekä yhteisön lainsäädäntö että myös maailman kauppajärjestön piirissä solmitut sopimukset. Terveys- ja kasvinsuojelutoimista tehty SPS-sopimus edellyttää, että elintarvikkeiden turvallisuutta koskevat normit ovat tieteellisesti perusteltuja ja haittaavat kauppaa mahdollisimman vähän.

Valtioneuvoston 30.10.2003 tekemässä periaatepäätöksessä elintarvikevalvonnan kehittämisestä todetaan, että eduskunnalle annetaan kerran vaalikaudessa elintarviketurvallisuukselonteko, jossa arvioidaan Suomen elintarviketurvallisuuden tilaa ja kehittämistä koko elintarvi-

keketjun näkökulmasta. Selonteon tavoitteena on kuvata elintarviketurvallisuuden tilaa Suomessa, esitellä keskeiset tunnusluvut sekä kertoittaa ne toimet, joilla elintarviketurvallisuutta edistetään tai sen tila säilytetään.

EU:n alueella on muuntogeenisten viljelykasvien viljelykäyttöä varten haettava lupa Euroopan komissiolta. Tuotteiden hyväksyntää koske-

va käsittely tapahtuu yhteisötasolla sääntelykomiteamenettelyssä. EU:ssa hyväksytyt muuntogeeniset elintarvikkeet ovat pääasiassa maissia, soijaa tai rapsia. Muuntogeenisten viljelykasvien sekä tavanomaisen ja luonnomukaisen maataloustuotannon rinnakkaiselo on EU:ssa toistaiseksi jätetty kansallisesti säädettäväksi.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Valiokunta on tarkastellut selontekoa toimialansa mukaisesti muuntogeenisten elintarvikkeiden turvallisuuden ja ympäristövaikutusten näkökulmasta. Euroopassa on erittäin tiukka muuntogeenisiä tuotteita koskeva lainsäädäntö. Valiokunta katsoo, että varovaisuusperiaatteen noudattaminen on geenitekniiikan osalta hyvin perusteltua. Kuten selonteossa todetaan, maailmassa viljellään enenevässä määrin muuntogeenisiä kasveja, ja myös elintarvikekauppaa käydään maailmanlaajuisesti. Tästä saattaa olla käytännön seurauksena EU:ssa vielä hyväksymättömän muuntogeenisen aineksen sekoittumista tuotantoerissä, jotka päätyvät EU:n markkinoille.

EU:n alueella on muuntogeenisten kasvien viljely-, rehu- ja ravintokäyttöä varten haettava lupa Euroopan komissiolta. Luvan tarkoituksena on varmistaa, että muuntogeeniset viljelykasvit ovat käyttäjille ja ympäristölle turvallisia. Tuotehyväksyntää koskeva käsittely tapahtuu keskitetysti yhteisötasolla sääntelykomiteamenettelyssä pääsääntöisesti EY-asetuksen N:o 1829/2003 mukaisesti. Muuntogeenisten elintarvikkeiden ja rehujen turvallisuuden arvioi Euroopan elintarviketurvallisuusviranomainen EFSA. Jos EFSA:lle toimitetussa hakemuksessa haetaan lupaa myös viljelykäyttöön, tulee ympäristöriskien arviointi tehdä kansallisesti muuntogeenisten eliöiden tarkoituksellista levittämistä ympäristöön säätelevän direktiivin 2001/18/EY mukaisesti. Varsinainen markkinointipäätös tehdään käyttäen sääntelykomiteaa, jolloin jäsenmailla on mahdollisuus vaikuttaa sen sisältöön ja hyväksymiseen.

Euroopan yhteisön lainsäädäntöön kirjattu pakollinen tuotteiden seurantavelvollisuus tekee mahdolliseksi saada indikaattorien avulla tietoa tuotteiden mahdollisista ympäristö- ja terveysvaikutuksista. Valiokunta korostaa, että muuntogeenisten viljelytuotteiden markkinoille hyväksymisessä tulee noudattaa mahdollisimman suurta avoimuutta. Valiokunnalle toimitetun selvityksen mukaan EFSA onkin ilmoittanut kehittävänsä muuntogeenisten tuotteiden turvallisuusarviointiprosessin avoimuutta. Tämä on tärkeätä luottamuksellisen ilmapiirin synnyttämiseksi kansalaisten herkäksi kokemassa asiassa.

Cartagenan bioturvallisuuspöytäkirja on biologista monimuotoisuutta koskevaan yleissopimukseen liittyvä oikeudellisesti sitova ympäristösopimus. Pöytäkirjan tavoitteena on vaikuttaa siihen, että eläviä, perimältään muunneltuja tai muuntogeenisiä organismeja siirretään, käsitellään ja käytetään tavalla, joka ei aiheuta haittaa luonnon monimuotoisuudelle ja sen kestäväälle käytölle. Pöytäkirja korostaa varovaisuusperiaatteen merkitystä. Suomessa Cartagenan bioturvallisuuspöytäkirja tuli voimaan syksyllä 2004. Valiokunta toteaa, että pöytäkirjan merkitys on erityisen suuri kehitys- ja siirtymätalouksille, joiden bioturvallisuuteen liittyvää hallintoa ja lainsäädäntöä voidaan sen avulla kehittää. FAO:n ja WHO:n yhteinen elin, Codex Alimentarius, toimii kaupan esteitä poistavien yhteisten standardien luojana. Sen piirissä on otettu tehtäväksi pohtia myös yhteisesti hyväksyttäviä pelisääntöjä muuntogeenisten elintarvikkeiden turvallisuuden arvioimiseksi. Valiokunta katsoo,

että EU:n ja kansallisten toimien lisäksi tarvitaan yleisiä kansainvälisiä ratkaisuja muuntogeenisten kasvien viljelylle ja kaupalle. Muuntogeenisten kasvien siemenkauppaa ja esiintymistä perinteisissä siemenissä koskeva säännöstö on myös toistaiseksi puutteellinen.

Valiokunta toteaa, ettei selonteossa ole muuntogeenisten kasvien viljelyyn liittyvistä mahdollisista ongelmista mainittu yhteyttä luonnon monimuotoisuuteen, pellon biogeokemiallisiin prosesseihin tai kasvinsuojeluaineiden käyttöön. Viljelyllä saattaa olla haitallisia vaikutuksia pellon biogeokemiallisiin prosesseihin, kuten esimerkiksi tyyppä sitoviin bakteereihin tai maan rakenteen muuttumiseen. Kasvinsuojeluaineresistenttien kasvien viljely saattaa lisätä riippuvuutta tietyistä kasvinsuojeluaineista, jolloin niiden pitoisuudet viljelymaassa ja pohjavesissä voivat kasvaa. Valiokunta korostaa, että muuntogeenisten viljelytuotteiden tutkimukseen ja seurantavelvoitteiden noudattamiseen tulee suunnata riittävästi voimavaroja.

Suomessa ei muuntogeenisiä lajikkeita ole toistaiseksi viljelyssä, lukuun ottamatta vähäistä perunan koetoimintaa Jokioisissa. EU:ssa viljelykäyttöön hyväksytty maissi ei sovellu Suomen kasvuolosuhteisiin. Suomessa muuntogeenisiä perunalajikkeita saatetaan ottaa käyttöön ensi vuosikymmenen puolella. Muuntogeenisten viljelykasvien sekä tavanomaisen ja luonnonmukaisen maataloustuotannon rinnakkaiselo on EU:ssa toistaiseksi jätetty kansallisesti säädettäväksi, noudattaen komission suosituksissa (2003/556/EY) kirjattuja periaatteita. Selonteossa on todettu, että rinnakkaiseloä koske-

va kansallinen puitelaki valmistunee vuonna 2007. Valiokunta katsoo, että varovaisuusperiaate tulee ottaa huomioon myös rinnakkaiseloä koskevan puitelain valmistelussa.

Selonteossa on todettu, että eräiden muuntogeenisten tuontielintarvikkeiden merkinnöissä on havaittu puutteita. Valiokunta painottaa, että puutteellisiin pakkausmerkintöihin tulee valvonassa välittömästi puuttua, koska muutoin kuluttajalla ei ole halutessaan mahdollisuutta välttää geenimuunneltuja tuotteita. Tärkeää on myös turvata valvontaan riittävät resurssit, jotta kuluttajan valinnanvapaus voi käytännössä toimia. Kuluttajan kannalta myös pakkausmerkintöjen selkeys on avainasemassa, ja niiden luettavuuteen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Selonteossa muuntogeenisiä elintarvikkeita koskevat asiat on käsitelty elintarvikkeiden fysikaalista ja kemiallista turvallisuutta koskevan otsikon alla. Sen sijaan muuntogeenisiä elintarvikkeita ei ole mainittu lainkaan selonteossa asetetuissa hallituksen elintarviketurvallisuuden tavoitteissa. Valiokunta katsoo, että muuntogeenisiä elintarvikkeita koskevan turvallisuuden säilyttäminen ja parantaminen sekä yhteistyön tehostaminen viranomaisten ja kansalaisjärjestöjen kanssa olisi vaatinut myös omat tavoitteensa vuosille 2007—2010.

Lausunto

Lausuntonaan ympäristövaliokunta esittää,

että maa- ja metsätalousvaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

YmVL 48/2006 vp — VNS 7/2006 vp

Helsingissä 16 päivänä tammikuuta 2007

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Pentti Tiisanen /vas	Jouko Laxell /kok
jäs.	Susanna Haapoja /kesk	Heikki A. Ollila /kok
	Rakel Hiltunen /sd	Eero Reijonen /kesk
	Tuomo Hänninen /kesk	Säde Tahvanainen /sd
	Antti Kaikkonen /kesk	Satu Taiveaho /sd
	Inkeri Kerola /kesk	Unto Valpas /vas
	Miapetra Kumpula-Natri /sd	Ahti Vielma /kok.
	Kari Kärkkäinen /kd	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Jaakko Autio.